

Workshop: Het nieuwe spelen

Krimpende economie maar groeiende speelplaatsen?

Een beetje stadswijk heeft er wel een stuk of vijf: speelplaatsen. Met een wipkip, een glijbaan en een zandbak waren de wensen van het speelbehoefte kind gauw vervuld. Althans dat meenden we. Gemeenten bezuinigen ook hier op aanleg en onderhoud. Steeds vaker concentreert men de speeltoestellen op enkele grotere speelplaatsen en doet de meer natuurlijke speelplaats zijn intrede.

Auteur: Broer de Boer

Workshop speelplaatsen

De deelnemers:

- Marieke van Kan, gemeente Nijmegen
- Jan Dijkstra, gemeente Sliedrecht
- Najib Ouaamar, gemeente Meppel
- Marko van de Wetering, gemeente Meppel
- Tineke Vos, gemeente Bronckhorst
- Johan Oost, adviseur speelruimte OBB Ingenieursbureau
- Bert Tavenier, gemeente Druten
- Jan Kip, gemeente Rheden
- Peter van den Boogaard, Nooijen terreininrichting
- Leo Brussé, Gemeente Urk

Doel van deze workshop was met vertegenwoordigers van enkele gemeenten van gedachten te wisselen over de plaats die speelplaatsen innemen in 'stad en groen'.

We komen tijdens de bijeenkomst al snel te spreken over het beleid van gemeenten inzake speelplaatsen. Op een enkele gemeente na is er sprake van een combinatie van een beheer- en beleidsplan speelplaatsen. De vormen hiervan en de fasen waarin dit zich bevindt verschillen. Terwijl bijvoorbeeld de gemeente Urk het speelplaatsenbeleid nog – opnieuw – moet opstarten, evalueert de gemeente Rheden thans het plan van 2008-2013. Ook het rekening houden met leeftijdscategorieën in het beleid verschilt. Bij het voorstelronde valt eveneens op dat 'men' zowel in aantal speelplaatsen en als in aantal speeltoestellen terug moet. En het decreet dat er op een bepaalde afstand voor elk kind een speelplaats moet zijn...? Het lijkt er op dat de gehanteerde normen op losse schroeven staan, tenminste bij dit groepje gemeenten.

Veranderingen

'Houd de demografische ontwikkeling van het aantal kinderen goed in de gaten', waarschuwt een van de aanwezigen. 'Een grote West-Nederlandse gemeente voorziet dat het kindertal de komende vijf jaar met dertig procent terug zal lopen.' De gemeente Bronckhorst kent zijn eigen getallen en speelt hier al op in. En er is nog een ontwikkeling gaande. Boekhoudkundig afgeschreven speeltoestellen worden niet meer, zoals eerder wel gebeurde, na tien of vijftien jaar bij het oud ijzer gezet. Mogelijk is dit ook een direct gevolg van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS), waardoor de kwaliteit is verbeterd en de speeltoestellen langer meegaan. Kip meldt: 'Wij inspecteren ze

elke maand en repareren de mogelijke gebreken zelf. Dus preventief onderhoud zorgt ook dat toestellen langer mee gaan.' Een andere gemeente stelt afgeschreven speeltoestellen - na controle - beschikbaar aan een partnergemeente in Roemenië. En nog een geluid: 'Klimrekken kun je gemakkelijk opnieuw laten coaten. Even een ander kleurtje en dan ogen ze ook weer nieuw.' De veranderingen betreffen vooral de traditionele speelplaats, de veilige speelplaats die ons antwoord vormde op straten die steeds voller werden met geparkeerde en rijdende auto's. Op straat kon niet meer gespeeld worden. De workshopdeelnemers blijken dan ook allen aan een andere, meer natuurlijke en informele wijze van spelen te denken: 'Laat ze spelen; overal is toch wel een hoekje groen waar kinderen zich kunnen vermaken? Wat maakt het uit als er door dat spelen eens een struik kapot gaat?' Dergelijke geluiden klinken alsof de aanwezigen vinden dat de traditionele wipkip, de glijbaan en het klimrek het in de toekomst af zullen leggen tegen de informele, meer natuurlijke speelplaats. Kip: 'Ik denk dat waar weinig ruimte is de traditionele speeltoestellen en speeltoestelletjes ook in de toekomst belangrijk blijven.'

'Bezuinigen moet niet de reden zijn om speelplaatsen te vergroenen. Meer uitdagingen moet de reden zijn om natuurlijkere speelplaatsen te ontwikkelen'

Discussie over spelen

Als we over het spelen van kinderen praten, zijn er een paar eyeopeners. 'Wist je', zegt Van Kan, 'dat uit onderzoek van de Stichting Speelruimte blijkt dat op een speelplaats momenteel gemiddeld maar 15 procent van de tijd dat een kind er is hij of zij de toestellen gebruikt?' 'Je moet ook vooruitkijken', vult adviseur Oost aan. 'Hoeveel kinderen zijn er in een wijk, nu maar ook de komende jaren? Maak eens een schatting van het aantal uren dat speeltoestellen de komende vijf jaar gebruikt zullen worden. Dat kan je ogen soms openen wat betreft de vraag of een investering wel wenselijk is.' Van Kan: 'Spelen is een werkwoord. We moeten niet spreken over

Natuurlijke materialen, die het spelen, het bewegen en de fantasie van het kind stimuleren.

toestellen, maar over de manieren waarop je kunt bewegen op een speelplaats en hoe je dat realiseert. Ik ben gymleraar geweest, maar kijk daardoor nog altijd hoe en of kinderen bewegen op een speelplaats. Dan praat je over werkwoorden: klimmen, klauteren, schommelen, hangen, glijden, balanceren, rijden, tikkertje of verstoptertje doen. Een kind van 0-3 jaar laat je tegenwoordig meestal bij de achterdeur spelen. Voor de oudere groep is op die traditionele speelplaats te weinig te spelen: er moet ook ruimte komen voor alternatieven. Meer gebruikmaken van natuurlijke materialen, die het spelen, het bewegen en de fantasie van het kind stimuleren.' Van den Boogaard vult aan: 'Bezuinigen moet niet de reden zijn om speelplaatsen te vergroenen. Meer uitdagingen moet de reden zijn om natuurlijkere speelplaatsen te ontwikkelen.' Oost: 'Moet je eens kijken hoe er gespeeld wordt met de dikke takken die de hovenier bij het snoeien laat liggen. Voor kinderen vormt dat een uitdaging, maar buurtbewoners klagen erover.' Over de stel-

Gemeente Meppel

Op speelse wijze met de natuur in aanraking komen

In de gemeente Meppel heeft een aantal initiatiefnemers samen met het wijkplatform, Welzijn Mensenwerk en de gemeente een ontwerp gemaakt voor de tijdelijke invulling van een locatie. Het Berggierslanden Ontwikkelingsbedrijf CV stelde een aantal – onverkochte – bouw kavels tijdelijk beschikbaar. Thans beschikt de wijk over een fietscrossbaan, een boomgaard/bloementuin, natuurspeeltuin, volkstuin en hondenspeeltuin. De veilige en actieve fietscrossbaan is voor kinderen van 5-12 jaar; ze volgen de paden die zijn uitgezet met hergebruikte autobanden. Najib Ouaamar: 'Wedstrijden mogen ze zelf regelen. De natuurspeeltuin heeft elementen als een speelboom en een hangbrug. Het is de plek waar kinderen op speelse wijze met de natuur in aanraking komen. Die ervaring ontbreekt op de traditioneel aangelegde speelplaatsen in de wijk. Ze kunnen klauteren en klimmen in bomen en op boomstammen, door tunnels kruipen en verdwalen in een doolhof van wilgentenen, de zandbak of een hut. Dit soort zaken maakt de speelervaring voor kinderen compleet. Zoiets vergt wel dat gemeente en ontwikkelingsbedrijf tijdelijk iets los moeten maken: het bestemmingsplan (wat theoretisch zou moeten, red.) is hiervoor niet gewijzigd. Maar alle bewoners van de wijk waren voor deze tijdelijke bestemming, totdat de woningmarkt weer aantrekt en er op de kavel gebouwd gaat worden.'

Meer informatie: n.ouaamar@meppel.nl

Marko van de Wetering, gemeente Meppel.

Tineke Vos, gemeente Bronckhorst.

Leo Brussé, Gemeente Urk.

Gemeente Druten

Een verwilderd bos omtoveren tot een gebied waar rust en recreatie samengaan

De gemeente Druten heeft voor spel en recreatie een centrale ruimte geschapen: het Drutense Bosje. Dit ligt op de grens van Druten en Afferden. Enkele jaren geleden is een verwilderd bos omgetoverd tot een gebied van 13 ha waar rust en recreatie samengaan. Het Drutense Bosje vormt een natuurlijk speelplaats met een spannend speelbos met toestellen, boomstambruggetjes, een kabelbaan, een groot klim- en klautertoestel waarop de kinderen kunnen klimmen en klauteren en een grasveld om heerlijk te picknicken of een balletje te trappen. Maar het is ook een gebied met natuur en rust. En met restanten van een bedrijvig leven, zoals de tichelgaten, waar vroeger klei werd gewonnen voor de steen- en dakpannenbakkerijen. Een het is heerlijk om te wandelen, te fietsen en te genieten. Takkenrillen en stobbenwallen zijn aangelegd voor meer broedgelegenheid, er zijn kruidenrijke graslanden in ontwikkeling. 'Het is een groot succes. De bedoeling was aanvankelijk een extensief speelgebied, maar de Drutense bevolking vroeg om steeds meer activiteiten en uiteindelijk is het een intensief speel- en recreatiegebied geworden. Want tegenwoordig zijn er ook struipaden, trimtoestellen, een Cooper-pad (tijdsduurlooptroute), wandel- en fietspaden. Bij een goede winter kan er geschaatst worden op een natuurijsbaan. Bezoekers komen zelfs van de andere zijde van Nijmegen hier recreëren en spelen', zegt Bert Tavenier. 'Met succes hebben we bij de aanleg een beroep gedaan op het plattelandsontwikkelingsfonds van de EU. Vrijwilligers voeren als toezichthouder regelmatig surveillances uit, zodat we het snel weten als op het terrein iets aan de hand is.'

Meer informatie: btavenier@druten.nl

ling dat speelplaatsen momenteel te steriel zijn, is iedereen het wel zo'n beetje eens: 'Kinderen moeten meer gelegenheid krijgen om hun kleren smerig te maken op de speelplaats. En die hekken, dat keurig afgebakende van schoolpleinen maakt het allemaal juist te veilig' – dat zijn zo enkele opmerkingen die gemaakt worden tijdens deze discussie.

Zuinig en slim

Iedere workshopdeelnemer heeft met bezuinigingen op speelplaatsen te maken. Toch klaagt men niet. Urk heeft blijkens de opmerking van Brussé verreweg het minste geld voor aanleg en onderhoud van speelplaatsen over: 'Bij ons wordt hiervoor alleen in de nieuwbouwwijken binnen een begroting budget gereserveerd.' Weer anders is de situatie in Rheden. Kip: Wij krijgen ondersteuning van een aantal scholengemeenschappen

Gemeente Brockhorst

Natuurlijke elementen prikkelen de creativiteit

Kinderen weten zelf heel goed wat zij leuk vinden en hoe zij zich kunnen vermaken. Natuurlijke elementen prikkelen daarbij de creativiteit, meent de gemeente Bronckhorst. 'We baseren dat mede op de mening van 40 kinderen die reageerden op de uitnodiging om erachter te komen hoe men wil spelen', aldus Tineke Vos. 'De plek waar we natuurlijk spelen combineren met speeltoestellen is ligt achter De Oldenoord in Zelhem. Het uit 1998 daterende speeltoestel daar is afgeschreven en wordt weggehaald. In plaats daarvan komen er natuurlijke elementen. Denk aan zaken als boomstammen, zwerfkeien en verschil in hoogte, totempalen. En in overleg met de bewoners wordt het achterliggende bosje toegankelijker gemaakt, zodat het achtergelegen gebied nu prachtig aansluit op de speelplaats en ook uitdagingen biedt. In totaal zijn er, verdeeld over alle woonkernen, 95 speelplaatsen, waarvan er uiteindelijk 56 in het basisniveau passen. De gemeente Bronckhorst biedt in eerste instantie 36 speelplaatsen die niet in het basisniveau passen en in de woonkernen liggen ter adoptie aan. In januari 2014 neemt de raad een definitief besluit over het speelruimteplan in de gemeente.

Meer info: t.vos@bronckhorst.nl

Gemeente Velp

Studenten Helicon kiezen voor combinatiefunctie paardenwei en volkstuin

Studenten van Hogeschool Larenstein ontwikkelden in 2003 een herinrichtingsplan voor de 'Paardewei'. In Oud Velp-Zuid was tot dusverre weinig openbaar groen aanwezig en er was vraag naar een plek voor wandel- en speelvoorzieningen, liefst zo dicht mogelijk bij de bewoners van de wijk. De Paardewei vormde een ideale plaats voor de ontwikkeling van een openbare verblijfsruimte. Bij de ontwikkeling was het nodig draagvlak te krijgen van de betrokken partijen, zoals de geërfden en de buurtverenigingen. De wensen werden tijdens een bewonersavond verzameld. De geërfden zijn mede-eigenaar van het terrein. Zij hebben als voorwaarden: voldoende weidegrond om paarden van de grondbezitters te laten grazen (circa de helft van de wei). Qua sfeer kon men kiezen uit drie thema's. De keuze viel uiteindelijk op het thema weide met een open landelijke sfeer. De meest geliefde functie is wandelen, waarbij de bestaande functie als paardenweide en de volkstuinten erg gewaardeerd werden. Studenten van Helicon hebben het uiteindelijke ontwerp voor een natuurlijke speelplaats gemaakt. Zij namen de wensen van de kinderen en omwonenden hierin mee. Een aannemer verzorgde het grondwerk, maar de rest van de aanleg werd door de studenten gedaan.

'Onbegrijpelijk dat een gemeente met name om kunstgrasvelden hekken zet'

zoals Helicon en Larenstein. We betrekken ze bij het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van natuurlijke speelplaatsen. Ik zie dat vooral als een leerproces voor de studenten.' In de gemeente Sliedrecht is het de Stichting Kringloopcentrum Sliedrecht, dat in een herstructureringswijk de plaatsingskosten van een aantal nieuwe speeltoestellen 'sponsort'. Dijkstra: 'De inwoners van Sliedrecht brengen bijvoorbeeld hun oude meubels naar de kringloopwinkel, die tegen gunstige prijzen worden aangeboden voor de verkoop. De

opbrengst van de kringloopwinkel wordt besteed aan diverse goede doelen in onze gemeente.'

Subsidies

De workshopdeelnemers attenderen elkaar op gemeenten die een beroep doen op potjes geld van het Waterschap. Sommige gemeenten hebben hier met succes een beroep op gedaan, doordat ze in een project 'iets met water' doen. 'Maar sommige gemeenten weten ook nieuwe speelplaatsen of onderhoud te financieren door slim met hun grondbedrijf of met een projectontwikkelaar te werken.' Ook bestaan er subsidies waarop men een beroep kan doen. Cool Nature is natuurlijk een bekend voorbeeld en sommigen, zoals de gemeente Druten, hebben de weg naar Europese subsidies gevonden. Peter van den Boogaart zegt zich erover te verbazen hoe groot

Peter van den Boogaart, Nooijen terreininrichting en Marieke van Kan, gemeente Nijmegen.

Najib Ouaamar, gemeente Meppel.

Gemeente Sliedrecht

Een strak grasveld werd omgetoverd in een avontuurlijke speeltuin

Gemeente Sliedrecht realiseerde deze natuur-speeltuin in 2005. Als grote inspiratiebron gold de natuurspeeltuin De Speeldernis in Rotterdam. Een strak gemaaid grasveld werd omgetoverd in een avontuurlijke speeltuin. Kinderen kunnen daar nu twee heuvels beklimmen, via een hangbrug een ravijn oversteken en vanaf een heuvel met een kabelbaan naar beneden roetsjen. Op warme dagen kunnen ze verkoeling zoeken in de waterval, broodjes aan een stok bakken in het kampvuur etc. De Woeste Weide word geëxploiteerd door een stichting en ligt samen met De Hooizolder (Natuur- en Milieu-educatiecentrum) en de Kinderboerderij centraal in het Burgemeester Feitsmapark te Sliedrecht.

de verschillen in Nederland zijn qua bestedingen voor speelplaatsen. Johan Oost weet vanuit zijn praktijk te melden dat er gemeenten zijn die voor planvorming en investeringen op dit moment bedragen boven de miljoen euro hebben liggen. Daarbij wordt soms ook de provincie benaderd voor bijdragen. Leo Brusse: 'Binnen onze gemeentebegroting is onvoldoende geld voor vervanging en onderhoud. De gemeente Urk kent geen gemeentelijk onderwijs. Maar bij renovaties van schoolpleinen werken we op projectbasis samen met die scholen. Zo komen er steeds meer

Jan Dijkstra, gemeente Sliedrecht.

Johan Oost, adviseur speelruimte OBB Ingenieursbureau en Bert Tavenier, gemeente Druten.

scholen die hun schoolplein en speeltoestellen buiten de schooluren openstellen. Aardige bijkomstigheid is dat door onze constructie de btw verrekenbaar wordt, waardoor scholen weer andere leuke dingen kunnen doen op dit gebied.'

Mindset veranderen

Er komt steeds meer contact met omwonenden en scholen, als het om speelplaatsen gaat. Dat blijkt tenminste uit een inventarisatie in deze groep. In de nieuwe woonwijk Berggierslanden in de gemeente Meppel is zelfs sprake van de inrichting van zo'n informele speelplaats op een aantal nieuwbouwkavels die nog niet verkocht zijn (zie het kader 'Natuurspeeltuin Berggierslanden' elders bij dit artikel). Je ziet een ontwikkeling dat speelplaatsen steeds vaker gedeeld worden met scholen. Maar om begrijpelijke redenen - wie draagt de verantwoording? - en onbegrijpelijke redenen blijven de hekken om het schoolplein met zijn speelruimtes vaak gesloten. Deze workshopdeelnemers zijn er groten-deels voorstander van om hekken te verwijderen als het om speelplaatsen gaat. 'Je zou eigenlijk een flow moeten hebben van het spelende kind op een speelplaats naar het sportende kind op het sportveld of de tennisbaan', gooi ik als redacteur maar eens in de groep. 'Kinderen spelen tegenwoordig niet alleen te weinig, je krijgt ze niet achter de pc vandaan om te sporten als ze van de basisschool zijn.' Iemand zegt hierop aansluitend: 'Eigenlijk is het dus ook onbegrijpelijk

dat een gemeente met name om kunstgrasvelden hekken zet, zodat de jeugd in de avonden niet spontaan een balletje gaat trappen.' Maar dat heeft soms een reden. 'Bij ons is sprake van privatisering van de sportvelden, dus als gemeente kun je dat niet meer afdwingen bij de clubs', zegt Vos. In deze plattelandsgemeente ontstaan in 2005 is besloten de helft van de toestellen niet meer te vervangen: 'Daarom hebben we een speelruimteplan opgesteld waarin een basisniveau wordt vastgelegd.' Van de 95 speelplekken passen er 56 in ons basisniveau. De 36 speelplekken welke hier niet in passen bieden we ter adoptie aan aan ouders, of belangengroepen; is daarvoor geen belangstelling, dan verwijderen we de toestellen en richten we de locaties in als 'ruimte om te spelen'. En dat is weer zo'n idee dat veel workshopdeelnemers in hun gemeente kunnen gebruiken en dus snel even noteren.

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4255>